

splošnega interesa za študij v Evropi v primerjavi z npr. ZDA (Zgaga, 2004: 25).

Čez leto dni se je reformni pobudi pridružila večina evropskih držav. Izjemna privlačnost bolonjskega procesa jasno nakazuje namero evropskih vlad po reformiranju njihovih visokošolskih sektorjev (Froment, 2006; Zgaga, 2004). Uspeh nadnacionalnega prizorišča za oblikovanje reformne politike gre pripisati predvsem iskanju poti, po kateri bi bilo moč domačo javnost prepričati o nujnosti in primernosti daljnosežnih ukrepov na področju, kjer je odpor do sprememb tradicionalno močan (Ravinet, 2008).

Vse od začetka je proces predmet različnih interpretacij, povečevanj, nesoglasij, nasprotovanj ter ne nazadnje izpostavljen soočanju z ustaljenim normativnim in vrednostnim okvirjem. Pogosto je bil vstop »bolonje« v nacionalna okolja celo tarča masovnih študentskih protestov. Takšen odziv in odnos do tega zgodovinsko-političnega pojava dodatno spodbujata k podrobnejši empirični analizi njegovih idejnih tokov in njihovih korenin.

Analiza bolonjskih dokumentov

Bolonjski proces je politični proces, osnovan na dogovorih med ministri, odgovornimi za visoko šolstvo. V prvem desetletju procesa so se ministri srečevali vsaki dve leti ter do leta 2012 podpisali vrsto dokumentov (skupno dve deklaraciji in šest komuniquejev¹), ki skupaj tvorijo reformno osnovo in nadgradnjo reformnih priporočil. Posamezni komuniqueji predstavljajo prelomnice na razvojni poti procesa in so plod dela medvladnih struktur (uradnikov) znotraj dvoletnih obdobj med ministrskimi srečanji. V teh obdobjih so potekale koordinacije, pogajanja, tematski seminarji in druge oblike političnih aktivnosti v funkciji spremljanja in uresničevanja procesa ter predlaganja novih prioritet (Zgaga, 2004). V bolonjskem procesu so poleg držav podpisnic zelo intenzivno sodelovali tudi drugi akterji. Za pogajalsko mizo sedijo predstavniki Sveta Evrope, Evropske komisije in organizacije zainteresiranih skupin, med katerimi so bile najbolj opazne študentske organizacije in visokošolske ustanove.² Spodaj so izpostavljene glavne diskurzivne, idej-

¹ V seštevku ni vključena *Sorbonska deklaracija* (1998), ki so jo podpisali le ministri štirih držav.

² V imenu študentov je pri bolonjskem procesu sodelovala Organizacija evropskih študentov (European Students Union – ESU), medtem ko je univerze zastopalo Združenje evropskih univerz (European University Association – EUA). Nobena od sodelujočih medvladnih in nevladnih organizacij ni imela pravice glasovanja, sodelovale pa so v vseh omizjih in procesih, kar vključuje tudi oblikovanje tekstov ministrskih dokumentov.